

INVALSHOEK

Een nieuwe koers

Op de eerste vijf zondagen van Epifanie, de periode in het kerkelijk jaar tussen Driekoningen en de Veertigdagentijd, lezen we uit het evangelie van Marcus en Johannes. We horen verrassende verhalen over Jezus, die Hem iedere keer van een andere kant belichten.

Om te beginnen horen we over Johannes de Doper die mensen doopt in de Jordaan. In de doop ontvangen mensen een nieuwe koers. Ook Jezus laat zich dopen. Direct aan het begin van zijn optreden in het openbaar horen we welke koers Hij vaart. Hij noemt het de weg van het koninkrijk van God. Het is niet helemaal nieuw, want Hij volgt duidelijk het oude spoor van de profeten van Israël. Het vraagt wel om een ommekeer in het leven van een mens.

MARCUS 1:1-11

De doop van Jezus

Evangelie

Marcus was, voorzover bekend, de eerste die de woorden en daden van Jezus als één groot verhaal aan het papier toevertrouwde. Hij gaf het de naam 'evangelie'. Letterlijk betekent dat 'blijde boodschap'. De term was niet nieuw. Zo werden de berichten over het leven van de keizer genoemd. Daarin werd de loftrumpet gestoken over zijn heldendaden. Ook werd erin verteld van zijn goddelijke herkomst, meestal hoe een god hem had verwekt bij een vrouw. De keizerlijke evangeliën waren tamelijk voorspelbaar. Marcus vertelt een heel ander evangelie. Het gaat hier niet om een mens aan wie een goddelijke status wordt toegedicht, maar om Gods zoon die zich verlaagt tot sterveling. In dit evangelie zal het niet gaan om de gebruikelijke ophemeling van de hoofdpersoon, maar om het

verbijsterende verhaal van zijn dood. Gelijk al aan het begin wordt de toon gezet.

Uit de profeten

Het verhaal van Jezus sluit aan bij de oude traditie van de profeten. Dat gebeurt op goed bijbelse manier in drieën:

1. Eerst klinkt er een tekst uit de profetieën: 'Zie, Ik zend mijn bode voor uw aangezicht uit, die uw weg bereiden zal...' (vers 2-3; citaat uit Maleachi 3:1, aangevuld met Jesaja 40:3).
2. Dat woord wordt werkelijkheid in Johannes de Doper, die eruit ziet als de grote profeet Elia. Johannes is gekleed in een kleed van kamelenhaar met een lederen gordel (zie II Koningen 1:8). Hij vervult de profetie waarmee de boeken der profeten eindigen: 'Zie, Ik zend u de profeet Elia, voordat de grote en geduchte dag des Heren komt. Hij zal het hart der vaderen terugvoeren tot de kinderen en het hart van de kinderen tot hun vaderen, opdat Ik niet kome en het land treffe met de ban' (Maleachi 4:5-6). In Johannes herkennen we Elia en in diens prediking de aankondiging van 'de grote en geduchte dag des Heren'. Johannes vindt gehoor. Iedereen komt naar hem toe om zich te laten dopen. Dat lijkt op de eensgezindheid waarvan Maleachi spreekt.
3. Ten derde klinkt na Jezus' doop vanuit de hemel het profetenwoord uit Jesaja 42:1, gecombineerd met een citaat uit Psalm 2: 'Gij zijt mijn de Zoon, de geliefde; in U heb ik mijn welbehagen'.

In het spoor van Israël

De doop is een veelzeggend teken. Het symboliseert de reiniging van de dopeling. Het oude is weggenomen, het nieuwe kan beginnen. Het gaat nog verder als je bedenkt dat ondergaan in het water een verwijzing is naar de dood. Voor

wie door het water heen is gegaan, begint er nieuw leven. Dit wordt nog versterkt door de gave van de heilige Geest. Volgens Johannes de Doper zal Jezus hiermee dopen. Zo blaast hij de mensen nieuw leven in.

In de gang door het water is men ook verbonden met Israël. Dit vond nieuw leven na de uittocht door de Schelfzee en na de intocht door de Jordaan. Later kreeg Israël nieuw leven en een nieuwe kans na de ballingschap. De genoemde profetische woorden uit Jesaja 40 en 42 hebben betrekking op die laatste genoemde periode.

Jezus als voorganger

Jezus gaat zelf voorop, door het water van de doop en de dood heen. We vinden hier al een verwijzing naar de weg die Hij zal gaan. Hij die Zoon van God wordt genoemd gaat de weg van een sterveling. Zijn hoogheid wordt benadrukt door de stem uit de hemel. Bij de verheerlijking op de berg wordt het nog eens herhaald (Marcus 9:7). Maar de volgende die deze titel in de mond neemt is een romeins soldaat, wanneer deze na Jezus' kruisdood constateert: 'Waarlijk, deze mens was een Zoon Gods' (Marcus 15:39). Dezelfde lijn vindt men terug in het citaat uit Jesaja 42:1: 'In U heb Ik mijn welbehagen'. Deze tekst gaat over de Knecht van de Heer. Over diezelfde Knecht wordt in Jesaja 52-53 gezongen dat hij 'om onze overtredingen werd doorboord'. Zo verwijst het begin van het evangelie van Marcus naar het slot. Men ziet het ook aan de plaats waar de gebeurtenissen zich afspelen. In Marcus 1:9 verlaat Jezus Galilea om zich te laten dopen. Na zijn opstanding gaat Hij zijn discipelen voor, terug naar Galilea (16:7). Dat is niet terug naar 'af', zal Marcus ons vertellen in zijn evangelie.

Klaas Spronk

Liturgische notities zie blz. 7

getekend het verhaal terug vertellen. U kunt de kinderen met behulp van een aantal vragen opnieuw laten ontdekken hoe het verhaal ging.

Voorbeeldvragen: Wie staan er in het water en waarom? Wat gebeurt er als er gedoopt wordt? Wie heeft wel eens gezien dat iemand werd gedoopt? Hoe vond je dat?

- **Waterestafette:** Speel met de kinderen een waterestafette. De kinderen staan in twee rijen achter elkaar. Op een stoel staat een emmer met water. De nummers een krijgen een plasticbekertje, vullen het en lopen met het bekertje een klein parcours, bijvoorbeeld naar de andere kant van het lokaal. Daar gooien ze het bekertje leeg in een andere emmer. Welke groep heeft aan het einde van het spel het meeste water in zijn emmer?
- **Een duif maken:** Teken op stevig papier een duif. De kinderen kunnen het als mal gebruiken en zo hun eigen duif tekenen. Voor de jongste kinderen doet u dit zelf. Prik of knip een sneetje op de plek van de vleugels. Gebruik voor de vleugels een papieren taartrand. Vouw die op als een harmonica en steek de vleugel door het sneetje.

Touwtje er door en klaar is de duif.

9-12 jaar naar keuze

- **Interview:** De kinderen bedenken in groepjes van drie een paar vragen die ze aan Johannes willen stellen. Wie is hij? Wat wil hij? Wat dacht hij toen Jezus op eens naar hem toe kwam en gedoopt wilde worden? Een kind uit de groep wordt gekozen als Johannes. Om beurten stellen de kinderen vragen aan de verschillende Johannesen. De groepsleden mogen hun Johannes helpen bij het beantwoorden.
- **Gesprek:** Wie van de kinderen is het nieuwe jaar met goede voornemens in gegaan? Welke voornemens waren dat? Wat is er van terecht gekomen? Hoe zou dat gegaan zijn bij de mensen die zich door Johannes hebben laten dopen?
- **Spel 'koers wijzigen':** Wijs een leider aan. Hij of zij bepaald de koers die de groep gaat varen. Wat de leider doet moeten de andere kinderen ook doen. Bijvoorbeeld: lopen, kruipen, zwaaien, aan je neus kriebelen, je buurman een hand geven etc. Wie als laatste in de gaten heeft dat de leider zijn koers gewijzigd

heeft is af. Het kind dat overblijft mag in de volgende ronde de leider zijn.

Terug in de kerk

Samen delen

De collage van bootjes wordt mee de kerk in genomen (zie onder 'Om te doen, alle leeftijden').
Gebed: God, Johannes riep mensen op om zich te laten dopen. Om een nieuw begin te maken en een andere koers in te slaan. Elke dag krijgen ook wij de kans om onze koers te wijzigen. Om de goede kant op te gaan en opnieuw te beginnen. Leer ons om niet alleen naar ons zelf te kijken, maar ook oog te hebben voor de grote en kleine mensen om ons heen. Amen.

Collecte: Zie voor het collectedoel de actie voor Peru op blz. 3.

Tot ziens

Zingen: 'Afscheidslied' of ander slotlied, zie de gebruikswijzer *Werken met Kind op Zondag*. De kaars wordt uitgeblazen.

ideeën: Ria Stolk
en redactie *Kind op Zondag*

LITURGISCHE NOTITIES

Doop van de Heer, Eerste zondag na Epifanie

.Naast de lezing uit Marcus 1:1-11 biedt het *Oecumenisch Leesrooster* een lezing uit Jesaja 55:1-9, vanwege de beeldspraak aan het begin: 'O, alle dorstigen, komt tot de wateren' (zie ook Gezang 33). Bij de eropvolgende oproep tot bekering sluit het verhaal over de doop mooi aan. Men zou als tweede lezing ook kunnen kiezen voor het lezen van één van de citaten uit

Marcus 1 in de oorspronkelijke context. *Suggesties liederen:* Intochtspalm 100 is een oproep Gods tempel binnen te gaan en Hem toe te juichen. Uit het Liedboek kunnen verschillende doopliederen worden gekozen zoals Gezang 337, 338, 340 en 347. Verder zijn er liederen over Johannes de Doper zoals Gezang 46, 67:2 en 126 en over Jezus' doop zoals Gezang 165 en 166:2. Het lied van de zondag is Gezang 339. *Suggesties kinderliederen:* 'Bij de

Jordaan' uit *Zing alle dagen III*, lied 5 (NZV). 'Johannes doopte bij de Jordaan' uit *Zingend Geloven VII*, lied 69 (Boekencentrum). 'Jezus' doop' uit *Zingen van het licht*, lied 48 (Kok). 'Johannes doopte in de Jordaan' uit *Bijbellieder voor jonge kinderen I*, lied 52 (Boekencentrum). Het lied van de week (school) is Gezang 172.

Klaas Spronk

INVALSHOEK

Hoe maak je van je leven een feest?

Op de eerste vijf zondagen van Epifanie, de periode in het kerkelijk jaar tussen Driekoningen en de Veertigdagentijd, lezen we uit het evangelie van Marcus en Johannes. We horen verrassende verhalen over Jezus, die Hem iedere keer van een andere kant belichten.

Door het inslaan van een nieuwe koers, de koers van het koninkrijk, kan het leven een feest worden. Godsdienst lijkt zo vaak een ernstige zaak. Zo kijkt men er in ieder geval vaak van buitenaf tegen aan. De schepping is echter bedoeld als een feest. Het is een ernstige zaak dat het daar niet van komt. Jezus wil ons helpen er weer een feest van te maken. Daarbij leert Hij ons ook te bedenken wat 'feest' mag heten en wat die naam niet verdient.

JOHANNES 2:1-11 De bruiloft te Kana

Een goed begin

Johannes begint zijn evangelie met een verwijzing naar de schepping: 'In den beginne ...' Via Jezus zullen Gods diepste bedoelingen met zijn schepping aan het licht komen. In de ontmoeting met Johannes de Doper en de positieve reactie van de eerste discipelen wordt al een beetje duidelijk wie Jezus is. In het tweede hoofdstuk komt Jezus voor het eerst daadwerkelijk in actie. Het wonder dat Hij verricht op de bruiloft in Kana wordt door Johannes nadrukkelijk gepresenteerd als 'begin van zijn tekenen' en 'openbaring van zijn heerlijkheid'. Het is dus zaak om goed op te letten en daarbij de oude verhalen over het begin, zoals we die lezen in het boek

Genesis, in het achterhoofd te houden. De tijdsaanwijzing is in ieder geval veel belovend: 'op de derde dag'. In het Oude Testament is dat vaak het moment van een beslissende wending. In Exodus 19:11 is het de dag waarop God zich aan zijn volk zal openbaren. Zullen we hier iets te zien krijgen van wie Jezus echt is? In Exodus 19 vond de openbaring plaats op de berg Sinaï, op weg naar het beloofde land. Nu bevinden we ons in dat beloofde land. De plaatsnaam Kana, die alleen bij Johannes wordt genoemd, wijst ook in die richting, vanwege de associatie met Kanaan.

Op een bruiloft

Jezus gaat om te beginnen naar een bruiloft. Je zou kunnen zeggen dat Hij inzet waar God eindigde bij de schepping. De laatste scheppingsdaad was immers de schepping van de mens. Zo lezen we in Genesis 1:27: 'En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen'. De laatste zin legt hier de eerste uit. Wat wordt er bedoeld met schepping naar Gods beeld? Het wil zeggen dat de mens in het samen zijn met de ander lijkt op God. Een mens is niet voor het alleen zijn gemaakt. God geeft de mens alle mogelijkheden om in vrede en vreugde samen te zijn. Maar dit feest wordt wreed verstoord. Mensen vervreemden van elkaar, verraden elkaar en vermoorden elkaar zelfs. Elke bruiloft, waarop mensen ja durven zeggen tegen elkaar, durven te kiezen voor liefde en trouw, is een hoopvol teken: het goede van de oorspronkelijke schepping is nog niet helemaal verloren. Hier hoort Jezus thuis.

Waar is de bruid?

Er worden veel mensen genoemd

in het verhaal. Wie ontbreekt in het rijtje, is de bruid. De vrouwelijke hoofdrol wordt gespeeld door de moeder van Jezus. Zij signaleert dat er gebrek is aan wijn. Het feest dreigt in het water te vallen. Daarom spoort ze Jezus aan tot actie. Hij reageert terughoudend. Hij kiest zijn eigen moment: 'Mijn ure is nog niet gekomen'. Dat is een uitdrukking die vaker voorkomt in dit evangelie. Het geeft aan, dat God ingrijpt in onze wereld. Dit gebeurt op Gods initiatief, op zijn tijd. Het is niet zo dat Jezus brutaal is tegen zijn moeder of zich van haar losmaakt. Maar als Jezus het feest op wonderbaarlijke wijze redt, is dit een stukje hemel op aarde. God raakt zijn schepping even aan en het feest leeft weer op. Als de ceremoniemeester het de bruidegom meldt, horen we zijn reactie niet. Ook hij blijft in het verhaal op de achtergrond. Het gaat erom, dat de liefdesgeschiedenis van mensen niet stopt. Als het erop aankomt, op zijn ure, toont God zich trouw aan zijn schepping.

Het leven een feest?

In het boek Genesis wordt verteld hoe het feest van de paradijselijke schepping wordt verstoord wanneer de mensen niet goed omgaan met hun grenzen. God dreigt zijn schepping te laten ondergaan in het water van de vloed, maar begint opnieuw met Noach. Die troost de mensen 'over de moeitelijke arbeid van hun handen op deze aardbodem' (Genesis 5:29) door te laten zien dat die arbeid ook mooie dingen kan opleveren: hij wordt wijnbouwer (Genesis 9:20). Hij moet nog wel leren omgaan met wijn en ontdekken dat het echte feest is te vinden in het herstel van de relatie met de ander.

Klaas Spronk

In de eigen ruimte

Vertelling

Naar Johannes 2:1-11

Om te doen

alle leeftijden

naar keuze

- Het tijdschrift *Kleur in de kerk* biedt werkbladen bij de verhalen in *Kind op Zondag*. Meer informatie over het werkblad van vandaag vindt u op de pagina 'Aantekeningen'.
- *Lees of zing een lied*: Zie de liturgische notities voor deze zondag.
- *Informatie*: Geef informatie over een Joodse bruiloft, zie de rubriek 'Aantekeningen'.
- *Uitspelen*: Zorg voor een doos vol verkleedkleden, hoeden en petten, sjaals etc. Iedereen tovert zichzelf met behulp van enkele eenvoudige attributen – uit de verkleeddoos –, of met crêpepapier en/of aluminium folie om tot bruiloftsgast. Verdeel de rollen: bruid bruidegom, Jezus, Maria, de ceremoniemeester en gasten. Zing het lied: Te Kana werd feestgevierd, uit *Alles wordt nieuw*, deel I, lied 18 of luister naar dit lied op de CD *Alles wordt nieuw* en speel het verhaal uit. Als extra kunnen de kinderen een boog (te maken van pvc-buis) versieren en boven het bruidspaar houden. Deel aan het einde van dit feest limonade of druivensap uit.

4-8 jaar

naar keuze

- *Gesprek*: Wie is wel eens op een bruiloft geweest? Hoe zagen de bruid en de bruidegom eruit? Hoe lang duurde het feest? Deden de mensen ook grappige toneelstukjes? Was er ook lekker eten en drinken, muziek om

op te dansen? Wat werd er gegeten en gedronken? Kreeg je ook wijn?

- *Collage*: Zorg voor voldoende tijdschriften. De kinderen scheuren/knippen dingen uit de tijdschriften die nodig zijn voor een feest, zoals glazen, bordjes, mooie kleren, lekker eten, vlaggetjes, taart enzovoort. Alles wordt op een groot vel papier geplakt.
- *Cake versieren*: Ieder kind mag een plakje cake versieren met hagelslag, muisjes, slagroom enzovoort. Deel ook limonade uit.
- *Voorleestip*: 'Het verrassingsfeestje' van Hiawyn Oram en Susan Varley. Dit boek is te leen in veel bibliotheken.

9-12 jaar

naar keuze

- *Inventariseren*: De kinderen schrijven op een briefje tien dingen waarvan ze vinden dat je die nodig hebt om van je leven een feest te maken. Vergelijk de lijstjes met elkaar en inventariseer op een groot vel papier wat er zoal opgeschreven is. In kleine groepjes maken de kinderen uit die grote verzamellijst lijst een top 3.
- *Gesprek*: Wat maakt een feest tot een echt feest en wanneer valt een feest in het water? Kunnen de kinderen daar voorbeelden van geven?
- *Vlaggetjes*: Zorg voor vlaggetjes van verschillende kleuren papier. De kinderen schrijven op de vlaggetjes wat in hun leven feestelijke momenten zijn. Op de grijze en donkerbruine vlaggen schrijven ze over de minder leuke en/of verdrietige momenten. Plak of niet de vlaggetjes aan een touw en hang de vlaggenslinger op. Ze kunnen ook vrolijk gekleurde vlaggetjes of bloemen aan een satéprikker

plakken. Eventueel schrijven ze daar een feestelijke wens op. Deze vlaggetjes kunnen ze uitdelen als ze terug zijn in de kerk.

- *Rekenpuzzeltje*: Geef elk kind of groepje een bijbel. De kinderen zoeken nu Johannes 2:1-11 op. Daar staat in vers 6 dat er 6 watervaten zijn, elk met een inhoud van twee of drie metreten. Een metreet is 39 liter. Nu spreken we af dat er 3 vaten staan met een inhoud van 2 metreten en 3 vaten met een inhoud van drie metreten. Hoeveel liter water gaat er in alle 6 vaten samen? Hoeveel liter wijn staat er dus klaar voor het feest? (585)

Terug in de kerk

Samen delen

In een feestelijke optocht komen de kinderen de kerk weer binnen. Ze delen de zelfgemaakte vlaggetjes of bloemen uit. Er kunnen ook bruidssuikers worden uitgedeeld.

Zingen: Samen met de gemeente zingen de kinderen: 'Te Kana werd feestgevierd', uit *Alles wordt nieuw*, deel I.

Gebed: God, wij bidden vandaag voor iedereen die iets te vieren heeft. Wij bidden ook voor de mensen voor wie het leven geen feest is, die verdriet hebben en niet gelukkig zijn. Laten wij hen niet vergeten. Leer ons liefde en geluk met elkaar delen.

Collecte: Zie voor het collectedoel de actie voor Peru op blz. 3.

Tot ziens

Zingen: 'Afscheidslied' of ander slotlied, zie de gebruikswijzer *Werken met Kind op Zondag*. De kaars wordt uitgeblazen.

ideeën Ria Stolk
en redactie *Kind op Zondag*

LITURGISCHE NOTITIES

Tweede zondag na Epifanie

Naast de lezing van Johannes 2:1-11 biedt het *Oecumenisch Leesrooster* een lezing uit Jesaja 61:10-62:5. Daarin komen de schepping en het beeld van het huwelijk voor de relatie met God op fraaie wijze samen. De identiteit van bruid en bruidegom, in Johannes 2 niet aangeduid, wordt hier ingevuld.

Suggesties liederen: De intochtspsalmen 66 herinnert aan God die Heer is over zijn schepping. Hij wijst de wateren hun plek om zijn volk te bevrijden. Andere liederen bij de evangeliëlezing zijn Gezang 156, 160, 166(:3), 302 en 357. Fraai verwoord is de thematiek van het huwelijk ook in Gezang 157. Het lied van de zondag is Gezang 74.

Suggesties kinderliederen: 'De bruiloft te Kana' uit *Alles wordt nieuw II*, lied 16 (NZV). 'Geef gij hun te drinken' uit *Zingen van het licht*, lied 49 (Kok). 'Wie kan het wonder vatten' uit *Zingen van het licht*, lied 50. Het lied van de week (school) is Gezang 49.

Klaas Spronk

INVALSHOEK

Niet alleen maar samen

Op de eerste vijf zondagen van Epifanie, de periode in het kerkelijk jaar tussen Driekoningen en de Veertigdagentijd, lezen we uit het evangelie van Marcus en Johannes. We horen verrassende verhalen over Jezus, die Hem iedere keer van een andere kant belichten.

Het is kenmerkend voor God dat Hij niet alleen wil zijn. Waarom zou Hij anders deze wereld hebben geschapen? Als Hij mensen wil helpen, doet Hij dat niet met een machtswoord maar schakelt Hij mensen in. Zo werkt dat ook bij Jezus. Dat wordt aardig geïllustreerd met een graffiti tekst. Iemand had op een muur geverfd: 'Jezus redt'. Een ander was het er niet mee eens en maakte er van: 'Jezus redt het niet'. Een derde maakte het treffend af: 'Jezus redt het niet alleen'.

MARCUS 1:14-20

Leerlingen worden geroepen

Jezus en Johannes

De lezing begint onheilspellend: Johannes is overgeleverd. De prediking van de komst van Gods koninkrijk wordt niet door iedereen in dank afgenomen. Roep om verandering maakt sommige mensen agressief. Maar Jezus laat zich niet uit het veld slaan. Hij gaat verder waar Johannes moest ophouden. Aan de manier waarop Marcus vertelt is te zien dat Jezus in veel dingen op Johannes lijkt. Als je Marcus 1:9-15 naast 1:2-8 legt, worden er allerlei overeenkomsten zichtbaar. Beiden worden geïntroduceerd met een citaat uit een bijbelse profetie. Daarna worden ze nader omschreven, Johannes als

een tweede Elia en Jezus als de Zoon van God. Dan staat er van beiden dat ze gaan preken. Opmerkelijk is ook het verschil tussen beiden. Johannes blijft een eenling. Hij verwijst naar een ander die na hem komt. Jezus zoekt mensen die samen met Hem optrekken. Blijkbaar hoort dat bij het aangekondigde koninkrijk van God.

Roeping

Wat ziet Jezus in de vissers? Toen Hijzelf werd gedoopt in de Jordaan waren er duidelijke tekenen die wezen op zijn bijzondere kwaliteit. Bij de keuze van zijn discipelen lijkt het er eerder op dat Hij genoeg neemt met de eersten de besten die Hij tegenkomt. Alsof de aanblik van de vissende mannen Hem op een idee brengt: bij het werven van mensen voor Gods koninkrijk kan Ik goed andere mensen gebruiken, net zoals die mannen daar samen het net uitwerpen. Zo werkt Jezus wel vaker, bijvoorbeeld als Hij een gelijkenis vertelt. Hij kan aansluiten bij iets wat Hij toevallig aantreft in zijn directe omgeving. In principe heeft het koninkrijk Gods met alles te maken. Zo kan ook elk mens, met al zijn mogelijkheden en beperkingen, een rol spelen bij de komst van dat koninkrijk.

Jezus achterna

Aan de andere kant valt op dat de vissers zonder aarzelen gehoor geven aan de oproep van Jezus om Hem te volgen. Zo werkt dat als het klikt tussen mensen. Het laat zich nog het beste vergelijken met een liefdesrelatie. Als je de ware ontmoet wordt al het andere gerelativeerd. Er zit ook een opgaande lijn in het verhaal. In feite zijn het twee roepingsverhalen. Eerst ziet

en roept Jezus de broers Simon en Andreas, die in de zee staan. Zij volgen Hem en laten daarbij hun netten liggen. Vervolgens ziet en roept Jezus de broers Jakobus en Johannes. Ook zij geven gehoor aan zijn uitnodiging. Zij moeten van nog verder komen, want ze bevinden zich op een schip. Ze laten ook meer achter: een heel bedrijf, inclusief schip en dagloners en daarbij ook nog hun vader. In het koninkrijk van God gelden nieuwe verhoudingen. Jezus geeft dat later aan als Hij over zijn eigen familie spreekt: 'Mijn moeder en mijn broers? Een ieder die de wil van God doet, die is mijn broer en zuster en moeder' (Marcus 3:33-35). Dat vraagt veel. Petrus brengt het in een andere situatie onder woorden: 'Wij hebben alles verlaten en zijn U gevolgd' (Marcus 10:28).

Vissen

'Vissers van mensen' is een beeldspraak die voor misverstand vatbaar is. De vergelijking gaat niet in alle aspecten op. Het is goed als mensen gegrepen worden door het evangelie. Ze worden daarmee als het ware gered uit het water van de dood. Wat er normaal gesproken bij vissen gebeurt, is voor de vissen heel wat minder positief. Zo komen we het beeld soms ook tegen in de Bijbel. In Jeremia 16:16 neemt God vissers in dienst om onrechtvaardigen te vangen. Daar staat een ander beeld tegenover bij de profeet Ezechiël. Hij beschrijft het ideaal van een tempel in Jeruzalem waardoorheen een beek vloeit vol vis en met talrijke vissers langs de oevers (Ezechiël 47:9-10).

Klaas Spronk

motie en verbazing, heil in de stem die hen oproept het voortaan over een andere boeg te gooien. Ze geven zich over aan de stem die hen roept en maken een nieuw begin met hun bestaan. Het is God zelf die hen verzekert dat het goed is. Hij overtuigt hen van het belang van een nieuwe start. Hij laat hen zien dat het anders kan. En het is God zelf die belooft dat niemand het alleen hoeft te doen. Er zullen steeds weer mensen zijn die helpen, door God gegeven mensen, die er zijn als het nodig is en iets van het koninkrijk zichtbaar zullen maken.

Een nieuw begin is niet altijd makkelijk. Oude zekerheden loslaten en er nieuwe, onzekere factoren voor in de plaats zetten is

niet iets wat je zomaar even doet. Maar het kan geen kwaad om jezelf soms op een ander been te zetten, om je leven eens van een andere kant te benaderen. Zo blijf je scherp letten op de kwaliteit van je eigen leven én op dat van de ander. Zo kom je tot je recht en zo bouw je mee aan een stukje van Gods rijk. Dat is wat Hij zo graag ziet: jij, bewust van jezelf, en tegelijk bewust van de ander. Dat hoeft niet alleen. God zelf is erbij.

Uitwerkingen

Tot in het kleinste detail

Iedereen krijgt een blad met daarop één van de (of beide) bijbeltek-

sten die vanmorgen zijn gelezen. De tekst wordt opnieuw gelezen, waarbij reacties in de kantlijn worden weergegeven, bijvoorbeeld met tekens (! = dit valt me op, ? = dit snap ik niet, → = dit is iets om te gaan doen, * = dit raakt me, # = dit is onmogelijk, + = dit zegt iets over God, etc.). Bespreek daarna in de groep de reacties. Zijn er verschillen, overeenkomsten? Ga goed in op de motivatie van het antwoord.

Interview

De bijbelteksten van vandaag worden opnieuw gelezen. Vooraf vraagt de leiding iedereen aandachtig te luisteren en alvast een persoon uit te kiezen om zich in te leven. De groep gaat vervolgens in tweetallen uit elkaar. De één is nu de journalist die meer te weten wil komen over de ander, die zich ingeleefd heeft in een persoon uit het bijbelverhaal. Na ongeveer vijf minuten wisselen de rollen.

Het laatste nieuws

Laat de deelnemers in groepjes van drie over één van de gelezen bijbelteksten een krantenbericht schrijven. Belangrijk is hierbij dat iedereen een duidelijke hoofdlijn uit het gedeelte zoekt en zich daarop richt. Er moet een pakken de kop boven het stukje komen. De artikelen worden opgehangen en voorgelezen en/of bekeken. Daarna worden ze in de groep besproken: wat viel op, welke verschillende invalshoeken waren er, kwamen er verschillende meningen naar voren etc.

Irene Versnel

LITURGISCHE NOTITIES

Derde zondag na Epifanie

Naast de lezing uit Marcus biedt het *Oecumenisch Leerooster* een lezing uit I Samuël 3. De roeping van de jonge Samuël sluit goed aan bij de evangelielezing. Roeping blijkt op verschillende manieren plaats te vinden. Soms heeft men hulp van anderen nodig om te begrijpen uit welke hoek de wind waait. Ondanks het feit dat Eli en zijn zonen een weinig inspirerend voorbeeld zijn, helpt hij wel om de weg naar de bron

te vinden.

Suggesties liederen: De intochtspalm 67 brengt de thematiek van deze zondag mooi onder woorden: 'opdat hier op aarde elke uw weg aanvaarde en tot U zich wend'. Er zijn veel mooie liederen die passen bij het thema van de roeping. Zie bijvoorbeeld Gezang 47, 169, 171 en 347. Een lied over de mensen als vissen is te vinden in *Zingend Geloven* 5, nr. 27. Het lied van de zondag is Gezang 170.

Suggesties kinderliederen: 'Simon en Andreas' uit *Bijbelliederen voor jonge kinderen III*, lied 35 (Boekencentrum). 'De visser ging uit vissen' uit *Zingend Geloven VII*, lied 70 (Boekencentrum). 'Het lied van de vissen' uit *Liederen voor het hart*, lied 6 (Narratio). Het lied van de week (school) is Gezang 442.

Klaas Spronk

INVALSHOEK

Stoorzenders opruimen

Op de eerste vijf zondagen van Epifanie, de periode in het kerkelijk jaar tussen Driekoningen en de Veertigdagentijd, lezen we uit het evangelie van Marcus en Johannes. We horen verrassende verhalen over Jezus, die Hem iedere keer van een andere kant belichten.

Sinds het begin van Jezus' optreden in het openbaar is de boodschap duidelijk. Hij vaart de koers van het koninkrijk van God. Voor het eerst klinkt er nu een ander geluid op deze weg, een stoorzender.

MARCUS 1:21-28

In de synagoge van Kafarnaüm

Naar de synagoge

Jezus stelt zich niet buiten de traditie. Hij doet wat elke rechtgeaarde Jood geacht werd te doen op de sabbat. Hij gaat 'terstond' naar de synagoge (vers 21). Dat woordje 'terstond' wordt veel gebruikt in het evangelie van Marcus. In de vorige verzen werd het gezegd van Jezus die zijn volgelingen roept en van de vissers die Hem volgen. In vers 23 leidt het de ontmoeting met de bezetene in. Het geeft de indruk dat de gebeurtenissen elkaar in hoog tempo afwisselen. Het wijst er ook op dat nu alle stukjes van de legpuzzel in elkaar passen. De dingen sluiten direct op elkaar aan. Er is niets dat afleidt. De ogenschijnlijk onbeduidende, alledaagse zaken krijgen daarbij hun plaats. Het is niet zonder dat Jezus het woord neemt in de synagoge. Iedereen die iets te zeggen of te vragen had mocht zijn mond open doen. Des te opmerkelijker is het dat de mensen vrijwel

direct opmerken dat Jezus speciaal is. Er is niets dat erop wijst dat Jezus op ongewone wijze de aandacht trekt. Alleen zijn woorden zijn veelzeggend. Maar het blijft niet bij woorden alleen.

Gestoord

De gewijde sfeer die ontstaat doordat de mensen met ontzag naar Jezus luisteren wordt verstoord door het geschreeuw van 'een mens met een onreine geest'. De synagogegeangers zullen hem wel gekend hebben en een manier van omgang met deze gestoorde hebben ontwikkeld. Aan zijn toestand was toch niets te veranderen. Hij werd getolereerd, maar er waren natuurlijk wel grenzen. Iemand die bezeten is door een onreine geest mocht niet meedoen met de godsdienstige handelingen.

Daarvoor moet een mens zuiver zijn. Hoe gek die man ook geweest mag zijn, hij beseft dat heel goed. Hij is zich bewust van de afstand die er is tussen hem met zijn onreine geest en Jezus op wie onlangs nog Gods geest uit de hemel neerdaalde. Hij schreeuwt het uit: 'Ik weet wel wie Gij zijt: de heilige Gods'. Jezus bestraft hem. Dat zal die man wel gewend zijn. Regelmatig zal men hem hebben weggestuurd. Maar Jezus stuurt niet de man weg. Hij drijft de geest uit die hem in zijn macht houdt. Zo laat Jezus zien dat Hij gekomen is om de afstand tussen het zuivere en het onreine te overbruggen. De heilige Geest neemt het over van de kwade machten.

Woord en daad

Jezus voegt de daad bij het woord. Hij doet dat niet schreeuwend, zoals de man met de onreine geest, maar zonder stemverheffing. Hij doet denken aan de

Knecht des Heren, waarvan in Jesaja 42:1-3 gezegd wordt dat God zijn Geest op hem heeft gelegd: 'Hij zal niet schreeuwen noch zijn stem verheffen, noch die op straat doen horen. Het geknakte riet zal hij niet verbreken en de kwijnende vlaspit zal hij niet uitdoven'. De man met de onreine geest is iemand die je een 'geknakt riet' zou kunnen noemen: hij is afgeschreven, deugt nergens meer voor. Jezus denkt daar anders over en maakt dat waar. Zo ontstaat er een bijzondere opeenvolging van woorden. Eerst was er de prediking van het koninkrijk Gods door Jezus. Toen kwam die stoorzender met zijn schreeuw vol agressie, tegelijk ook een vraag om aandacht. Jezus antwoordt met een bevrijdend bevel, dat uitloopt op goede woorden over Jezus die als een lopend vuurtje door Galilea gaan.

Geesten uitdrijven?

Als je dit verhaal op onze tijd wilt betrekken moet je oppassen dat je dingen niet door elkaar haalt. Op grond van de huidige medische kennis zouden we de man die Marcus aanduidt als 'mens met een onreine geest' waarschijnlijk beschouwen als iemand met psychische of verstandelijke problemen. Ook nu geldt nog dat zulke aandoeningen bijzonder moeilijk te genezen zijn. Mensen die ermee te kampen hebben verkeren ook nu nog vaak in een isolement. Het is in de geest van Jezus als je daartegen strijdt en zulke mensen het gevoel geeft dat ze de moeite waard zijn. Soms zijn kleine maar met begrip en gevoel gesproken woorden daarbij al van grote waarde.

Klaas Spronk

Liturgische notities zie blz. 29.

mensen in het gebouw niet moet storen.

- **De lawaaiibende:** Een van de kinderen staat met de rug naar de muur. De andere kinderen komen lawaai makend op het kind af. Als het kind de hand opsteekt, moet de 'bende' stil blijven staan en stoppen met lawaai maken. Wie toch lawaai blijft maken is af.

9-12 jaar naar keuze

- **Gesprek:** Praat met de kinderen door over het verhaal. De man die de bijeenkomst in de synagoge verstoord, is ziek. Waar kun je allemaal ziek van zijn? Sommige mensen zijn ziek in

hun hoofd; ze zijn somber of angstig. Kan iemand er iets aan doen als hij sombere gedachten heeft die niet uit zijn hoofd willen gaan? Wat doet Jezus? Hij spreekt de schreeuwlelijk in de man aan. Hij schakelt zijn 'stoorzender' uit. Kunnen wij ook iets doen voor mensen die nare gedachten in het hoofd hebben?

- **Gedachtenwolken:** Zorg voor donker en licht papier. De kinderen knippen er wolken uit. Op de donkere wolken schrijven ze hun sombere gedachten. Die kunnen gaan over de toestand in de wereld, armoede en oorlog. Maar kunnen ook betrekking hebben op hun eigen sombere

gedachten, b.v. ziekte in de familie. Op de lichte wolken schrijven de kinderen vrolijke gedachten. Ze plakken de wolken op een groot vel blauw papier.

- **Stoorzenderspel:** Maak drie groepen. Groep 1 moet een of meer zinnen/boodschappen overbrengen aan groep 3. Groep 2 staat in het midden en maakt veel lawaai. Zij proberen als 'stoorzenders' te voorkomen dat de boodschap door de andere groep begrepen wordt. Als groep 3 denkt de boodschap te hebben gehoord schrijven ze die op een vel papier en houden hem omhoog. Welke groep kan in een bepaalde tijd de meeste boodschappen overbrengen?

Terug in de kerk

De kinderen brengen de collage mee de kerk in en vertellen wat er op geplakt/geschreven is.

Samen delen

Gebed: Met onze gedachten en gebeden zijn we vandaag bij alle grote en kleine mensen die nare gedachten in hun hoofd hebben. Gedachten die hen storen bij de gewone dingen van alle dag. Dat is niet de bedoeling. Zo komen mensen niet aan echt leven toe.
Collecte: Zie voor het collectiedoel de actie voor Peru op blz. 3.

Tot ziens

Zingen: 'Afscheidslied' of ander slotlied, zie de gebruikswijzer *Werken met Kind op Zondag*. De kaars wordt uitgeblazen.

*ideeën: Ria Stolk
en redactie Kind op Zondag*

LITURGISCHE NOTITIES

Vierde zondag na Epifanie

Naast de lezing uit Marcus biedt het *Oecumenisch Leesrooster* een lezing uit Deuteronomium 18:15-20. Men zou er de volgende twee verzen bij moeten lezen waarin het criterium voor de waarheid van iemands (profetische) woorden: als het werkt, is het waar. Men zou ook kunnen lezen over de Knecht des Heren in Jesaja 42, hier geciteerd en al eerder geciteerd in

Marcus 1:11.

Suggesties liederen: De intochtspsalmen zijn psalm 93. Hij geeft vertrouwen in de strijd tegen zoveel ongreepbare machten in het leven van een mens. In de antwoordpsalm 111 komt het thema van woord (leer) en daad mooi in de berijming naar voren. Te denken valt ook aan Gezang 102, 170 (met name vers 2 over Jezus als de 'arts aller zielen'), 171, 326 (over het onder-

scheiden der geesten), 435 en 477. Het lied van de zondag is Gezang 168. **Suggesties kinderliederen:** 'Licht in onze ogen' uit *Zingen van het licht*, lied 51 (Kok). 'Ik zal er zijn voor jou' uit *Met andere woorden*, lied 24 (NZV). 'De zon op mijn gezicht' uit *Zitten of opstaan I*, lied 2 (SGO). Het lied van de week (school) is Gezang 268.

Klaas Spronk

INVALSHOEK

Zorgen voor zieken en voor jezelf

Op de eerste vijf zondagen van Epifanie, de periode in het kerkelijk jaar tussen Driekoningen en de Veertigdagentijd, lezen we uit het evangelie van Marcus en Johannes. We horen verrassende verhalen over Jezus, die Hem iedere keer van een andere kant belichten.

Succes trekt mensen aan. Het kan zo druk worden dat je vergeet waar het eigenlijk om gaat. Je kunt ook jezelf kwijtraken. We horen hoe Jezus omgaat met de drukte. Er is aandacht voor zieken en voor hun verzorgers. Maar Jezus neemt ook tijd voor stilte en inkeer. Zo houdt Hij het vol.

MARCUS 1:29-39

Genezingen

Steeds drukker

Wat goed is komt snel, zo blijkt vaak in de praktijk. Volgens Marcus gaat dat zeker ook op voor Jezus. We zijn nog niet gekomen van wat er allemaal gebeurt met de mens met een onreine geest of de volgende vraag dient zich alweer aan. Nu gaat het om een 'gewone' ziekte. Wat de schoonmoeder van Simon mankeert, wordt ons niet verteld. We horen alleen van de symptomen: ze heeft koorts. Jezus geneest haar en dat is het sein voor allerlei zieken om naar Jezus toe te komen. Allemaal mensen die zwaar ziek zijn of bezeten door boze geesten. Jezus is hen allemaal ter wille. Maar midden in de nacht knijpt Hij er tussenuit. Om te bidden. Daarna gaat het weer in alle hevigheid, maar wel op een andere plaats verder. Vers 39 vat het allemaal nog eens samen: Jezus ging preken in hun synagogen (vgl. vers 21-22) en drijft boze geesten uit (vgl. vers 23-26). Zo gaat het als het ware in een kringetje rond, steeds sneller. Daarbij is de kern heel belangrijk:

dat moment van stilte en gebed. Daar draait het om.

Naar huis

De eerste openbare activiteiten vonden plaats in de synagoge en ook later gaat Jezus daar weer naar toe. Maar Jezus doet zijn werk ook dicht bij huis. Hij staat niet los van het gewone leven. Zelfs de familie van de discipelen wordt erbij betrokken. Eerder had Jezus hen juist geroepen om afstand te nemen van het gewone leven waarbij ook de familie behoort. Dat betekent echter niet dat men zijn familie moet negeren. Zeker niet als ze in nood zijn. Ook wat de soort ziekte betreft blijft Jezus nu dicht bij huis. Het gaat niet om het raadselachtige bezeten zijn door een onreine geest, maar om doodgewone koorts. Hoe beroerd Simons schoonmoeder er aan toe was, weten we niet. Wat vooral opvalt, is de haast tedere manier waarop Jezus haar er weer bovenop helpt. Hij pakt haar hand en richt haar op. De mensen drommen nu samen rondom het huis. In het Grieks klinkt dat alsof er ter plekke een synagoge ('plaats van samenkomen') wordt geformed. Er hoeft geen officiële organisatie achter te zitten om tot een zinvolle samenkomst rondom Jezus te komen. Het gaat nooit om de kerk, maar om de Heer van de kerk.

Dienen

Nadat Jezus Simons schoonmoeder weer op de been heeft geholpen 'diende zij Hem', staat in vers 31. Men kan er moeite mee hebben dat het nu juist van een vrouw wordt gezegd dat zij gaat dienen. Dat hoort bij een traditioneel en achterhaald rollenpatroon. Van mannen werd dat tot dusver niet gezegd. Daar staat tegenover dat we eerder in het verhaal over de verzoeking in de woestijn lezen: 'en de engelen dienden Hem' (vers 13). Het is dus zeker

niet bedoeld als een minderwaardige activiteit. Het is iets dat goed past bij de komst van Gods koninkrijk. Misschien dat juist mannen er langer over doen om dat te begrijpen en te accepteren. Het hoort bij de navolging van Jezus. Hij zegt immers van zichzelf: 'De Zoon des mensen is niet gekomen om zich te laten dienen, maar om te dienen' (Marcus 10:45). We horen verder niets meer over deze vrouw, maar in zekere zin verwijst zij naar de vrouwen in het verhaal van de kruisiging en de opstanding. Misschien hoorde zij zelf ook wel bij de 'vele andere vrouwen die met Hem opgegaan waren naar Jeruzalem' samen met de vrouwen die Jezus volgden toen hij in Galilea was 'en Hem dienden' (Marcus 15:41).

De stilte

Heel vroeg, het is nog nacht, staat Jezus op en gaat naar buiten. Het lijkt wel een beetje op het bericht van de Paasmorgen. Voelde Jezus zich gevangen in de overweldigende aandacht die meer op zucht naar sensatie dan op verlangen naar de komst van Gods koninkrijk lijkt te zijn gebaseerd? Dergelijk enthousiasme kan zo omslaan in zijn tegendeel. Waar blijf je dan. De profeet Elia, aan wie Johannes de Doper zo deed denken, had het aan den lijve ondervonden. In het boek Koningen wordt verteld hoe hij heel het volk achter zich kreeg in zijn strijd tegen de afgoden. Maar toen koningin Izebel het tegenoffensief inzette, bleef er van die steun niets over. Elia moet vluchten voor zijn leven en ziet het niet meer zitten. Totdat God aan hem verschijnt op een eenzame plaats, 'in het suizen van een zachte koelte' (I Koningen 19:12). Daar krijgt hij de inspiratie om vol te houden.

Klaas Spronk

Liturgische notities zie bz. 35

dicijndoesje gedaan en straks mee terug genomen naar de kerk.

4-8 jaar

naar keuze

- *Gezichtjes blijdschap en verdriet*: Nodig ronde papiertjes, lollystokjes of satéprikkers. Geef ieder kind twee rondjes, op het ene rondje tekenen ze een verdrietig gezicht, omdat dat kind ziek is. Op het andere rondje een blij gezicht omdat het kind weer beter is. De gezichten kunnen versierd worden met haren van wol en hoedjes van krantenpapier. Plak ze tegen elkaar met het lollystokje of de satéprikker ertussen.
- *Kaarten maken*: Zorg voor correspondentie kaarten en vrolijke plaatjes of stickers. Of laat de kinderen zelf plaatjes knippen uit tijdschriften. Met de plaatjes worden de correspondentiekaarten versierd. Schrijf er een groet op en stuur de kaarten naar zieken in de gemeente.
- *Even stil*: Vraag of het bij de kinderen thuis ook wel eens erg druk is. Wat doen ze dan? Zoeken ze ook een stil plekje om even alleen te zijn? Waar dan? (bijvoorbeeld onder de tafel, achter het gordijn, op de gang, onder hun bed) Wanneer is het fijn als het stil is om je heen en wanneer niet? Hebben jullie

het zelf ook druk? Waarmee dan? (school, sport, muziekles enzovoort.) Wat doe je als het te druk wordt?

9-12 jaar

naar keuze

- *Gesprek*: Hoe is het als er thuis iemand ziek is? Wie zorgt er voor de zieke? Is dan alle aandacht voor de zieke? Of blijft er ook tijd en aandacht over voor de andere gezinsleden? Gezonde mensen willen graag iets voor een zieke doen. Kan een zieke ook iets doen voor gezonde mensen? (leren om geduld, vertrouwen te hebben)
- *Medailles maken*: Het valt niet altijd mee om goed voor een zieke te blijven zorgen. Kennen de kinderen in hun omgeving iemand die heel lief voor zieke mensen is? Wie dan? Maak samen een medaille voor deze persoon. U kunt ook denken aan mensen uit uw gemeente die in ziekenhuizen of verpleeghuizen werken. Of vrijwilligers die zieken bezoeken. Zet hen eens in het zonnetje en beloon ze met een medaille. De predikant of de diaconie kunt u vast en zeker aan namen helpen. U kunt ook een vrijwilliger vragen om iets over hun werk te vertellen.
- *Raadspel*: Wat hoort bij ziek zijn, wat hoort bij gezond zijn, wat past bij alle twee? Twee aan

twee beelden de kinderen een woord uit dat bij of het een of het ander hoort, zoals bloed prikken, buitenspielen, de pols voelen enzovoort. De andere kinderen moeten raden wat er uitgebeeld wordt en bij welke groep dit hoort.

Terug in de kerk

Het medicijndoesje gevuld met 'recepten' om zieken wat op te vrolijken, wordt mee terug genomen naar de kerk. Een aantal recepten wordt voorgelezen.

Samen delen

Gebed: Vraag de kinderen naar namen van grote mensen of kinderen die ziek zijn.

Dank U wel God, dat wij gezond zijn. Dat maakt het leven tot een feest. Wij bidden U voor: (noem de namen van de zieken).

Collecte: Zie voor het collectedoel de actie voor Peru op blz. 3.

Tot ziens

Zingen: 'Afscheidslied' of ander slotlied, zie de gebruikswijzer Werken met *Kind op Zondag*. De kaars wordt uitgeblazen.

ideeën: Ria Stolk
en redactie *Kind op Zondag*

LITURGISCHE NOTITIES

Vijfde zondag na epifanie

Naast de lezing uit Marcus biedt het *Oecumenisch leesrooster* een lezing uit II Koningen 4:18-21, over een wonderlijke genezing door de profeet Elisa. Men zou ook kunnen kiezen voor de vermelde geschiedenis uit I Koningen 19. De antwoordpsalm 142 sluit mooi aan.

Suggesties liederen: In de intochts-

psalm 145 wordt de traditionele belijdenis van de Heer als genadig en barmhartig bezongen. In het werk van Jezus wordt dat goed zichtbaar. Andere passende liederen zijn Gezang 21, 168, 169 en 171 (via de hierin genoemde palmen is er een verband met de komende Aswoensdag). Het lied van de zondag is Gezang 313, over de kerk als drager van Gods licht. Zie ook de op-

merkingen onder het kopje 'naar huis in de theologische toelichting'. *Suggesties kinderliederen*: 'Houden van mensen' uit *Zingend Geloven II*, lied 168 (Boekencentrum). 'God van alle mensen' uit *Zitten of opstaan IV*, lied 2 (SGO). Het lied van de week (school) is Gezang 53.

Klaas Spronk